

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. Vtrum vidcat verbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia
creatura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

In hac responsione dubium occurrit ex Adam. in 3. sen. probare conante, quod intellectus creatus non potest simul uidere infinita, ita quod distincte cognoscat quodlibet eorum, eo quod sequeretur, quod uisio illa esset infinita perfectionis in genere cognitionis: quia equipolleret infinitis cognitionibus etiam specie distinctis, quae ad infinita illa terminari possent: & quia non plus potest creatura simul uidere, quam Deus possit simul facere: & quia se queretur, quod esset odium infiniti demeriti, puta si quis uellet ex odio Dei occidere infinitos homines uel suos simul: uel charitatis infiniti meriti, puta si quis ex charitate illos infinitos cili garet.

Sed ex hac litera primum argumentum (quod extra propria materia non uagatur) facile soluit, dicendo quod uisio non est infinita, nisi essentia comprehensa sit infinita essentialiter. Et quia arguens apponit ly, in genere cognitionis, ideo ne in equiuoco disputetur, distingue quod si per hoc intendit quod sit cognitio infinita simpliciter, patet responsio ex litera hac, quod scilicet consequentia nihil ualet. Nec ex eo quod una cognitio equipollet infinitis in aliquo certo genere, sequitur quod sit infinita simpliciter, sed fat est quod sit altioris ordinis: unum siquidem indiuiduum superioris ordinis excedit infinita inferioris ordinis, & una species altioris ordinis excedit perfectionem infinitarum specierum inferioris ordinis: sol enim est perfectior omnibus generabilibus & corruptibilibus, etiam si minus eternus esset. Vnde uisio anime Christi, qua uidet uerbum, & in illo infinita, non solum equipollet, sed excedit infinitas cognitiones terminabiles ad infinita, & tamen non est infinita simpliciter. Nec illae cognitiones essent infinitae perfectionis simpliciter, etiam ut cognitiones: quia infinitas simpliciter cognitionis (ut in hac habes litera) numquam habetur nisi essentia infinita essentialiter comprehendatur, quod constat non inueniri in infinitis cognitionibus infinitorum specie distinctorum, creatorum uel creabilium: quoniam & singula & omnia simul habent essentias finitas essentialiter, ut patet, si singulas infinitas species animalis, omnes enim simul ad animalis generis essentias limitatas haberent. Simile est enim de tota latitudine possibilium, quoniam omnia simul non essent actus purus, sed infra latitudinem habentium potentiam admittam. Si autem inten-

dit quod sit cognitio infinita secundum quid, cum infinitas secundum quid non repugnet creatura, nihil omnino probatur.

Ad secundum autem ex extraneis, scilicet ex potentia Dei, neganda est maior, quia modus intelligendi e contrario se habet ad modum, quo res in esse ponuntur. nam in intellectu adunantur diuisa, ad extra uero prodeuntia diuiduntur, quae in causa erant non solum simul, sed unum. Et hinc fit, quod uideri simul non repugnat infinitis, producti autem simul repugnat eis.

Ad tertium de merito & demerito, respondetur quod neutrum sequitur infinitum, nisi secundum quid, & non simpliciter. Magnitudo siquidem simpliciter tam meriti, quam de meriti, non ex multitudine obiectorum, sed ex quantitate essentiali sui pensatur. In responsione ad tertium eiuudem tertii articuli, perspicue quod tota uisio responsionis consistit in hoc, quod proprietates infiniti, in quocumque ponatur infinitas, arctantur ad subiectum infinitatis, puta, proprietates infiniti positi in linea arctantur ad lineam, & positi in superficie, arctantur ad superficiem, & positi in numeris paribus arctantur ad numerum parem, & positi in motibus Saturni, arctantur ad circulationes Saturni, & sic de aliis.

Nec hoc dicitur uoluntarie, sed cum sufficienti ratione, quia scilicet infinitum non est substantia, sed accidens: constat autem accidens non excedere suum subiectum, sed arctari ad illud. & si accidens arctatur ad subiectum, multo magis proprietates comitantes accidentis naturam, arctantur ad idem subiectum, ut patet inductiue. Et hanc responsionem perspicaciter serua, quoniam ex illa elucescent solutiones multarum questionum. & quod non inconuenit unum infinitum esse maius alio.

ARTICVLVS IIII.

Utrum anima Christi uideat uerbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non perfectius uideat uerbum quam quelibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum medium cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quae habetur per medium syllogismi demonstratiui, quam quae habetur per medium syllogismi dialectici: sed omnes beati uident uerbum immediate per ipsam diuinam essentiam, ut in prima parte dictum est. Ergo anima Christi non perfectius uidet uerbum, quam quelibet alia creatura.

2. Praet. Perfectio uisionis non excedit potentiam uisuiam: sed potentia rationalis animae, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectiuam angeli, ut patet per Dionysium. Ergo anima Christi non perfectius uidet uerbum quam angeli.

3. Praet. Deus in infinitum perfectius uidet uerbum suum, quam anima non inconuenit unum infinitum esse maius alio.

Super quibus nona articulum quartum.

Itul^o clarus est. In corpore articuli est una conclusio responsiua huiusmodi affirmatiue, Anima Christi praeter ceteris creaturis perfectius uidet diuinam essentiam. Probatur, uisio diuinae essentiae conuenit omnibus beatis secundum participationem diuini luminis, deriuati in eos a fonte diuini Verbi: sed anima Christi coniungitur propinquius uerbo Dei, & plenius recipit influxum luminis.

Ar. 1. huius

Lib. 1. tra. 10. 2.

Li. 1. tra. 7. & 38. 10. 2.

P. 1. q. 12. ar. 2.

Su. 9. ar. 1. c. & inf. qu. ar. 5. ad 1.

P. 1. q. 12. ar. 2.

c. 4. a me. 11. li. 1.

nis, in quo Deus uidetur. ergo. Maior probatur ecclesiast. primo. Minor quo ad primam partem, quia coniungitur in persona; quo ad secundam, quia tamquam unigenitus est plenus ueritatis ioa. primo.

In responsione ad secundum, nota expositionem Maioris propositionis assumptae in corpore articuli, in qua dictum est, quod uisio Dei attenditur secundum participationem diuini luminis, explanatur siquidem hic, quod uisio Dei attenditur, & secundum uirtutem naturae uidentis, & secundum lumen gloriae; sed magis secundum lumen gloriae quod spectat ad ordinem gratiae. & ideo Christi anima perfectius uidet, quam angelus, praestans uirtute intellectus naturae, dicendo siquidem, quod magis attenditur gradus uisionis secundum ordinem gratiae, quam secundum ordinem naturae, sufficienter explicauit, quod secundum utrumque ordinem attenditur. Et hoc bene notabis, quia hinc habes, quod pari exstante lumine gloriae in homine & angelo, perfectius uidet Deus angelus, quam homo, & merito, quia uisus acutior melius uidet, quam uisus minus acutus, ceteris paribus. Et ex hoc ulterius sequitur, quod si uerbum Dei assumptisset in unitatem personalem angelicam aliquam naturam cum lumine gloriae aequali illi, quod anima Christi de facto habet, angelus ille perfectius uideret diuinam essentiam, quod modo uideat anima Christi.

D. 486.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit ad Ephes. primo, quod Deus constituit Christum ad dexteram suam in caelestibus supra omnem principatum, & potestatem, & uirtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro: sed in illa caelesti gloria tanto aliquis est superior, quanto perfectius cognoscit Deum. ergo anima Christi perfectius uidet Deum, quam quauis alia creatura.

RESPON. Dicendum, quod uisio diuinae essentiae conuenit omnibus beatis, secundum participationem diuini luminis deriuati in eos a fonte uerbi Dei, secundum Ecclesiasti. primo. Fons sapientiae, uerbum Dei in excelsis.

Huic autem uerbo Dei propinquius coniungitur anima Christi, quae est unita uerbo in persona, quam quauis alia creatura: & ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus uidetur ab ipso uerbo, quam quacumque alia creatura. & ideo praeter ceteris creaturis perfectius uidet ipsam primam ueritatem, quae est Dei essentia.

Vnde dicitur ioa. primo. Vidi

In responsione ad tertium circa illa uerba, licet absolute considerando possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem diuinae potentiae, dubium occurrit, quo nam pacto fiat cum supradictis: quod gratia animae Christi est in summo simpliciter, ita quod non est dabilis maior gratia habitualis illa, quia est in summo.

Simile siquidem iudicium est de lumine gloriae quod est ipsa gratia consummata formaliter uel causaliter. Si enim lumen gloriae est in anima Christi in summo, impossibile est secundum quamcumque potentiam inueniri gradum subliorem: sicut non potest inueniri sublimior gradus caloris, quam sit calor in summo, esse enim implicare contradictoria simul, ut patet.

Ad hoc dicitur, quod cum in litera non dicatur, quod posset esse sublimior gradus luminis gloriae nec uisionis diuinae, sed sublimior gradus sine additione aliqua, nullam habet litera difficultatem, cum de facto multi sint gradus perfectiores gradu diuinae uisionis, scilicet gradus substantiae, cum quolibet substantia sit sublimior simpliciter quolibet accidente.

Sed haec responsio dissonat a litera, quae gradum subliorem possibilem dicit secundum infinitatem diuinae potentiae: per hoc namque manifeste significauit, quod de sublimiori, de potentia non ordinaria, sed potentia absolute loquitur. Et contextus ipse plane intellectus sonat, quod loquitur de sublimiori gradu diuinae uisionis de cuius altitudine tractatur. Vnde & propter sensum plane contextus, & propter attributum sublimiore gradum infinitati di-

uinae potentiae, aliter responderetur, fatendo quod litera loquitur de sublimiori gradu diuinae uisionis: uerum quia diuina uisio gradatur, uel ex parte luminis gloriae, uel ex parte naturae intellectus, diuersimode assignatur sublimior gradus diuinae uisionis. Primo namque sublimatur diuina uisio ex lumine gloriae sublimioris speciei, ita quod lumen gloriae ponatur genus ad speciem unam luminis gloriae inueniendi de facto in Christo, & in aliis beatis, & aliam uel alias species luminis gloriae possibilem fieri. Sed haec positio diuinat, nec habet unde formalem seu specificam differentiationem inter lumina gloriae ostendat, cum sit unum obiectum formale absque medio, nec uarietur specie ex receptiuis, ut patet ex hoc, quod eundem speciem est in angelis & hominibus. Secundo itaque sublimatur diuina uisionis gradus ex augmento in infimum luminis gloriae, ita, quod a formis terminabilibus ad summum excipitur lumen gloriae, quod est tale, quod quocumque lumine gloriae posito, adhuc potest poni maius. Et in Christo est lumen gloriae in summo, secundum Dei potentiam ordinatam non secundum Dei potentiam absolute, secundum quam potest quocumque posito, semper poni maius.

Et est ratio exceptionis singularis, quia solum lumen gloriae est qualitas propria caelestis patriae. Reliquae namque qualitates supernaturales, aut sunt uiae, ut fides, aut sunt communes uiae & patriae, ut charitas. Sed huic positioni obstat, quia secundum hoc maiori luminis gloriae non responderet maior charitas in patria, ac per hoc non quanto aliquis perfectius uideret Deum, tanto maiorem charitatem haberet, quia charitas ponitur in summo simpliciter in Christo, & sic lumen gloriae posset poni maius, & charitas non posset poni maior.

Relinquitur igitur, quod alio modo, sublimior gradus diuinae uisionis intelligatur possibilis, scilicet ex parte naturae intellectus: quia scilicet si ad aequale lumen gloriae angelus assumetur a uerbo Dei in unitatem personae, angelus ille perfectius uideret Deum, quam anima Christi, & esset sublimior uisionis diuinae gradus non ex sublimiori lumine, aut gradu luminis, sed ex sublimiore intellectu illuminato equaliter. Et rursum si Deus assumeret subliorem angelum in unitatem personae cum aequali luminis gloriae, perfectius ille uideret Deum quam Christus, & prior angelus: & iterum si alium subliorem, & sic deinceps assumeret cum aequali lumine, semper sublimior perfectius uideret. Et sic secundum infinitatem diuinae potentiae infiniti gradus uisionis diuinae mediant inter perfectissimam uisionem animae Christi, & uisionem, qua Deus seipsum uidet. Et quia haec responsio ab ante dictis non dissonat, & clara est absque ambiguitatibus, ideo amplectenda est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod perfectio cognitionis, quantum est ex parte cogniti, attenditur secundum medium: sed quantum est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam uel habitum. & inde est, quod etiam inter homines per unum medium, unus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quam alius. Et per hunc modum, anima Christi, quae abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quam alii beati: licet omnes ipsam Dei essentiam uideant per seipsam.

AD SECUNDUM dicendum, quod uisio diuinae essentiae excedit naturalem potentiam cuiuslibet creaturae, ut in prima parte dictum est. Et ideo gradus in ipso attenduntur magis secundum ordinem gratiae, in quo Christus est excellentissimus, quam secundum ordinem naturae, secundum quem natura angelica praefertur humanae.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut supra dictum est, de gratia, quod non potest esse maior gratia, quam gratia Christi, per respectum ad unionem uerbi, idem etiam dicendum est, & de perfectione diuinae uisionis, licet absolute considerando, possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem diuinae potentiae.

Relinquitur igitur, quod alio modo, sublimior gradus diuinae uisionis intelligatur possibilis, scilicet ex parte naturae intellectus: quia scilicet si ad aequale lumen gloriae angelus assumetur a uerbo Dei in unitatem personae, angelus ille perfectius uideret Deum, quam anima Christi, & esset sublimior uisionis diuinae gradus non ex sublimiori lumine, aut gradu luminis, sed ex sublimiore intellectu illuminato equaliter. Et rursum si Deus assumeret subliorem angelum in unitatem personae cum aequali luminis gloriae, perfectius ille uideret Deum quam Christus, & prior angelus: & iterum si alium subliorem, & sic deinceps assumeret cum aequali lumine, semper sublimior perfectius uideret. Et sic secundum infinitatem diuinae potentiae infiniti gradus uisionis diuinae mediant inter perfectissimam uisionem animae Christi, & uisionem, qua Deus seipsum uidet. Et quia haec responsio ab ante dictis non dissonat, & clara est absque ambiguitatibus, ideo amplectenda est.

P. 244.

97. 22.

Ex 1.

18. &

Super

Super questionis undecima articulum primum.

Titulus articuli clarus est: intelligitur quippe ut sonat. In corpore est unica conclusio: anima Christi per scientiam inditam nouit omnia, excepta diuina essentia: Probatur.

QVAESTIO XI.

De scientia indita, uel infusa anima Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de scientia indita, uel infusa anima Christi.

Et circa hoc quaruntur sex.

Primo, Vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia.

Secundo, Vtrum hac scientia uti potuerit non conuertendo se ad phantasmata.

Tertio, Vtrum hac scientia fuerit collatiua.

Quarto, De comparatione huius scientiae ad scientiam angelicam.

Quinto, Vtrum fuerit scientia habitualis.

Sexto, Vtrum fuerit distincta per diuersos habitus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum secundum scientiam inditam uel infusam Christus omnia sciat.

ADPRIMUM sic proceditur. Videtur, quod secundum hanc scientiam Christus non cognouerit omnia.

Hac in scientia indita est Christo ad perfectionem possibilis intellectus eius: sed intellectus possibilis animae humanae non uidetur esse in potentia ad omnia simpliciter, sed ad illa sola, in quae potest reduci in actum per intellectum agentem, qui est proprium actuum ipsius, quae quidem sunt cognoscibilia secundum rationem naturalem.

Ergo secundum hanc scientiam non cognouit Christus ea, quae naturaliter rationem excedunt.

2 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

3 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

4 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

5 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

6 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

7 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

8 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

9 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

10 Prae. Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad uisum, ut dicitur de anima: sed non pertinet ad perfectionem uisus potentiae cognoscere ea, quae sunt omnino absque colore.

stantia ad gratiae ordinem, quae angelorum naturalem cognitionem excedunt. Sed quia per eam non uidebat diuinam essentiam, quam per scientiam beatam uidebat, ideo excepta est cognitio diuina essentiae a scientia indita. Sola autem essentia diuina excepta est, quia reliqua omnia aut ad naturalem, aut ad reuelatam cognitionem spectant, cum etiam angeli ipsi per reuelationem, hoc est per infusas species, ab anima nostra separata cognoscantur.

In responsione ad secundum eiusdem articuli, nota primo, quod cum dicitur animam separatam cognoscere substantias separatas per seipsas, non est sensus, quod intelligantur per proprias substantias, ut species intelligibiles ab anima separata: sed est sensus, quod per seipsas, hoc est per proprias species intelligibiles, & non per species rerum sensibilium (ut modo fit) intelligantur: sicut color dicitur uideri per seipsum, quando per propriam speciem uidetur. Patet autem hunc esse sensum in eodem ex hoc, quod ad primam partem se remittit, ubi in ar. 2. q. 89. determinatum est, animam separatam cognoscere substantias separatas, per species diuinitus sibi in fluxas.

Nota secundo, quod cum de anima Christi dicitur, quod cognouit substantias separatas per modum, quo cognouit illas anima separata, communicatio haec in modo cognoscendi intelligitur solum quod ad substantiam naturam modi cognoscendi, & non quod ad perfectionem, hoc est, quod anima Christi communicat cum anima separata in hoc, quod utraque cognoscit substantias separatas per species influxas a Deo: sed anima Christi tali modo cognoscens, & perfecte & distincte cognoscit substantias separatas, ut in quarto articulo infra patet: anima uero separata imperfecte nouit substantias separatas, ut in prima parte patet. Et propter ea in littera haec dicitur, quod anima separata aliquoties nouit substantias separatas, & non dicitur absolute, quod nouit illas.

In responsione ad tertium, circa cognitionem singularium omnium, triplex dubium occurrit. Primum ex Scoto in 3. sent. dist. 14. q. 3. ubi refert quod si in Christo ponitur cognitio abstractiua omnium singularium, concedendum est, cuiuslibet singularis esse propriam speciem in intellectu Christi, & consequenter duo alia, hoc est, & plures species eiusdem speciei sunt in eodem, & in finitis species infinitorum, & singularium possibilium.

Secundum

ergo neque ad perfectionem intellectus humani pertinet cognoscere ea, quorum non possunt esse phantasmata, sicut sunt substantiae separatae. Sic ergo cum huiusmodi scientia fuerit in Christo ad perfectionem animae intellectus ipsius, uidetur quod per huiusmodi scientiam non cognouerit substantias separatas.

3 Prae. Ad perfectionem intellectus non pertinet cognoscere singularia. Videtur ergo quod per huiusmodi scientiam anima Christi singularia non cognouerit.

SED CONTRA est, quod dicitur Isa. 11. quod repleuit eum Spiritus sapientiae & intellectus, scientiae & consilij: sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia: nam ad sapientiam pertinet cognitio omnium diuinorum: ad intellectum autem pertinet cognitio omnium immaterialium: ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum: ad consilium autem cognitio omnium agibilium. Ergo uidetur quod Christus secundum scientiam inditam sibi per Spiritum sanctum habuerit omnium cognitionem.

RESPON. Dicendum, quod sicut prius dictum est, conueniens fuit ut anima Christi omnino esset perfecta per hoc quod omnis eius potentialitas sit reducta ad actum. Est autem considerandum, quod in anima humana, sicut in qualibet creatura, consideratur duplex potentia passiva. una quidem, per comparationem ad agens naturale: alia uero per comparationem ad agens primum, quod potest quamlibet creaturam reducere in actum aliquem altiore actum, in quem reducit per agens naturale: & haec consueuit uocari potentia obedientiae in creatura. Utraque autem potentia animae Christi fuit reducta in actum, secundum hanc scientiam diuinitus inditam. Et ideo secundum eam anima Christi, primo quidem cognouit quae

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

secundum

In q. 12. a. 1. quod omnis potentia obedientia ad actum naturae animae proportionata, & est reducta ad actum: constat autem quod cognoscere per reuelationes est actus naturae animae in statu tam uia quam patrie locata proportionatus, immo debet, ut patet de reuelationibus necessariis, & factis. Ecclesiae tam triumphanti quam militantis. Et quis diceret potentiam hanc esse quidem respectu animae humanae, absolute potentia obedientiae: respectu uero eiusdem in utroque statu esse naturalem. (ut potest naturaliter conuenientia consequente statum) non aberret. Vnde cum Christus fuerit uertus uia tor & comprehensor simul, optime de ipsius anima inferunt, quod utraque illius potentia reducta est ad actum. Aduerte secundum, quod ideo essentia diuina cognitio excepta est, quia non cognoscitur naturaliter, nec per reuelationem. Et intellige, reuelationis nomine quemcumque influxum speciei cuiuscumque intelligibilis, & per cognitionem diuinae essentiae, non quamcumque cognitionem, sed uisionem illius. Nouit siquidem anima Christi per scientiam inditam, diuinam naturam multo magis, quam quicumque philosophus, immo quam anima separata, immo quam angeli naturali cognitione, quoniam clara reuelatione nouit Deum esse trinum in personis, & alia huiusmodi species infinitorum, & singularium possibilium.